

**UNIVERSITATEA DE STUDII POLITICE ȘI ECONOMICE
EUROPENE «CONSTANTIN STERE»**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.:342.5 (043.2)

MALEARCIUC OXANA

PRINCIPIUL SEPARAȚIEI PUTERILOR: EVOLUȚIE ȘI STARE ACTUALĂ

551.01 – TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2022

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei drept public a Universității de studii politice și economice europene «Constantin Stere»

Conducător științific:

COPTILEȚ Valentina, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

SMOCHINA Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar

POSTU ION, doctor în drept, conferențiar universitar

Componența Consiliului Științific Specializat (Decizia Consiliului de Conducere al Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare nr. 5 din 27 mai 2022):

CIOBANU Rodica, președinte, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

GRECU Raisa, secretar științific, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

AVORNIC Gheorghe, doctor habilitat în drept, profesor universitar

BALTAG Dumitru, doctor habilitat în drept, profesor universitar

TAȘCĂ Mihai, doctor în drept

Susținerea va avea loc pe data de 11 noiembrie 2022, ora 14-00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 551.01.-22-22 din cadrul Universității de studii politice și economice europene «Constantin Stere» pe adresa: bd. Ștefan cel Mare și Sfint, 200, Chișinău MD 2012, Republica Moldova, sala 600.

Acces :

<https://us02web.zoom.us/j/87892614859?pwd=OW9yT0p4K016VlVwZlZ5QT09>.

ID-ul conferinței: 878 9261 4859. Parola de acces: 255712

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca USPEE și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (<https://www.anacec.md/>)

Rezumatul a fost expediat la data de: _____ 2022.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,
GRECU Raisa, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar _____

Conducător științific,

COPTILEȚ Valentina, doctor în drept, conferențiar universitar _____

Autor

MALEARCIUC Oxana _____

© Malearciuc Oxana, 2022

CUPRINS

PREVEDERI CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	11
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	21
BIBLIOGRAFIA.....	28
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	32
ADNOTAREA (ÎN ROMÂNĂ, RUSĂ ȘI ENGLEZĂ).....	33

PREVEDERI CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Relevanța și importanța temei alese. Alegerea temei tezei s-a datorat faptului că teoria separării puterilor a încetat de mult să mai fie o dogmă doctrinară idealistă abstractă, implementarea ei a devenit un principiu obligatoriu și semn al oricărui stat modern care se poziționează drept democratic și legal. Teoria separării puterilor se află în stadiul de dezvoltare când a fost instituționalizată în legislație și este percepută ca unul dintre pilonii principali ai societății civile.

Delimitarea puterii de stat în ramuri independente între ele, „este menită să asigure, ca urmare, echilibrul necesar al intereselor, care face puterea întreagă și unificată” [171, p. 46]. În același timp, este imposibil de imaginat un singur stat, funcționarea lui normală fără cooperarea organelor sale individuale și chiar a ramurilor puterii, fără munca sistemică de ansamblu a întregului mecanism de stat, fără coerența acțiunilor în rezolvarea problemelor naționale. Într-adevăr, se remarcă o tendință atât de modernă încât, îndreptând principalele eforturi către proiectarea unui sistem ideal de separare a puterilor pe baza modelului său clasic, aspectul privind necesitatea asigurării unității puterii de stat, de care depinde în mod direct calitatea guvernării și flexibilitatea controlabilității teritoriului statului, se pierde adesea. Fundamentele economice și politice ale statului modern, potrivit unui număr de experți, depind și de separarea puterilor. V.A. Ovcinnikov notează în acest sens că „într-un stat de drept, reglementarea de stat a activității economice, spre deosebire de cea totalitară, nu stabilește structura economică a societății, ci doar creează condiții și protejează principalele fundamente și principii care sunt bazate pe drepturi și libertăți. Aceste fundamente nu dau naștere niciunei ideologii politice, sunt de natură democratică și umanistă. Atitudinea statului de drept față de activitatea politică a oamenilor se construiește pe aceleași fundamente” [202, p.121].

Corelarea și echilibrul diferitelor ramuri ale guvernului se vor corela direct cu competențele respective ale statului în sfera legislativă, executivă și judiciară, în timp ce diferențele dintre acestea ar trebui depășite exclusiv în baza și în cadrul legii.

Reflecțiile asupra „structurii ideale a societății și a statului și a puterii de stat ne vor îndruma cu siguranță către acele surse pe care sunt construite standardele acum cunoscute pentru a caracteriza proprietățile sale cheie” – acesta este modul în care rolul studierii fundamentelor conceptuale ale principiului a separării puterilor se apreciază astăzi [252, p. 12]. Studiile teoretice ale conceptului de separare a puterilor sunt cauzate de necesitatea de a continua căutarea unei forme echilibrate de separare a puterilor pe fondul complicării funcțiilor statului modern, care este capabilă să asigure o eficiență ridicată a mecanismului de stat.

Momentul apariției în țările foarte dezvoltate de astăzi a unui fenomen precum democrația în sensul ei modern, în care o persoană și drepturile sale, libera dezvoltare a personalității umane sunt recunoscute ca cele mai înalte valori, este recunoscut acea perioadă istorică când astfel de sarcini au fost stabilite ca principalele funcții și activități ale statului. Relevanța problemelor separării puterilor rămâne până astăzi, în special, pentru științe juridice și alte științe sociale și umanitare ale acelor țări care au apărut pe harta lumii la sfârșitul secolului al XX-lea și se dezvoltă ca tinere democrații și care au adoptat acest principiu în cursul construirii statului lor. Pentru aceste țări, inclusiv Republica Moldova, o astfel de concepție de construire a unui sistem de autorități publice a devenit o noutate, deoarece multă vreme principiul separației puterilor a fost respins categoric, i s-a opus principiul unității „puterii sovieticilor”, care întruchipa unitatea funcțiilor legislative, executive și administrative, precum și de control.

Și numai în cursul transformărilor democratice la scară largă în țările din Europa de Est și țările fostei Uniuni Sovietice, principiul separării a fost recunoscut, stabilit legal și a început să fie implementat în practică. O astfel de percepție era direct legată de proclamarea unui principiu atât de fundamental al statului modern precum statul de drept. Prin urmare, de atunci a început dezvoltarea problemei principiului separării puterilor, atât în reflecția sa teoretică, cât și în cea practică [68; 157; 165; 174; 237]. Studiile efectuate asupra diferitelor aspecte ale principiului separării puterilor în etapa actuală necesită o înțelegere cuprinzătoare și o abordare sistematică pentru a crea o bază teoretică generală pentru dezvoltarea statului în stadiul adecvat al dezvoltării sale.

Totodată, nu a avut loc încă un studiu teoretic generalizat al acestei probleme în Republica Moldova și în multe alte state post-sovietice, motiv pentru care s-a ales tema.

Pentru prima dată în cea mai completă formă, explicația doctrinară a esenței teoriei separării puterilor a fost dată de J. Locke și Ch.L. Montesquieu, care, de fapt, sunt recunoscuți pe merit drept autorii versiunii clasice a acestui concept. De atunci, mulți experți de stat străini și autohtoni au meditat asupra principiului separării puterii de stat, ale căror lucrări au stat la baza acestui studiu – L. Duguit, N.M. Korkunov, J. Rousseau, A. Esmein și alți autori [83; 99; 147; 244; 281; 295]. În perioada modernă, asupra acestei probleme în diverse contexte, au vorbit cu gândurile lor, iar conceptele lor au fost folosite în acest studiu, specialiști precum I.L. Bacilo, A.A. Mișin, L.A. Okunkov, V.E. Circhin, L.M. Entin și mulți alți autori [63; 191; 192; 203; 204; 272; 275; 280]. Cu toate acestea, lucrările științifice dedicate în mod specific principiului separării puterii de stat nu sunt în mod clar suficiente. Mai mult, atât în Republica Moldova, cât și în alte state post-sovietice, conținutul normativ-juridic al principiului separației puterii de stat stă la baza formelor sale de guvernare și a structurii statului.

Scopul tezei este de a studia cuprinzător problemele apariției și evoluției conceptului de separare a puterilor pe baza unei analize profunde a pozițiilor doctrinare dezvoltate de știință, precum și a interacțiunii efective a autorităților publice ale statelor moderne și transformarea acestei idei în forma principiului fundamental, piatră de temelie al unui stat de drept democratic modern, în baza căruia se vor formula propuneri care vizează clarificarea aparatului conceptual al doctrinei studiate și perfecționarea formulării legislative a acestui principiu în legislația Republicii Moldova.

Obiectivele studiului vor contribui la atingerea scopului:

a) a determina stadiul dezvoltării științifice a principiului separării puterilor în literatura juridică autohtonă modernă, a analiza și evalua contribuția autorilor autohtoni la conceptul de separare a puterilor în ceea ce privește percepția acestuia, completarea conținutului acestuia, mecanismele de implementare, a identifica lacune în cercetarea științifică în acest domeniu;

b) pe baza a numeroase abordări, doctrine, idei ale autorului cu privire la structura statului, mecanismul de stat, asigurarea libertății individului, de a identifica premisele și principiile comune în gândirea științifică mondială pentru formarea unui sistem integral și stabil de semne și trăsături în conținutul teoriei separării puterilor;

c) a trasa calea și cauzele transformării ideilor despre separarea puterilor în teoria clasică, iar apoi – într-unul dintre principiile organizării raționale a statului modern;

d) a studia originile și de a evidenția principalele etape ale dezvoltării fundamentelor conceptuale ale principiului separării puterilor, a evalua contribuția unor filosofi, politicieni, avocați, oameni de știință de stat marcanți în fiecare astfel de etapă: în condițiile statelor antice, în perioada feudalismului, în epoca Reformei Protestante și a Iluminismului; a urmări relația și sincronismul formării teoriei separării puterilor cu doctrina statului de drept;

e) pe baza studiului reflecțiilor din lucrările clasicilor teoriei separării puterilor, a fundamenta rolul și semnificația ideilor lor pentru formarea principiului separării puterilor și întruchiparea principiilor de bază ale statului modern, inclusiv înțelegerea sa ca o barieră juridică împotriva uzurpării puterii și tiraniei, un mijloc de asigurare a drepturilor omului, ținând cont de particularitățile stadiului modern de dezvoltare a statalității;

g) a dezvălui semnificația abordării istorice și juridice și a teoriei generale a statului și dreptului în determinarea modelului de separare a puterilor într-un anumit stat pe fondul particularităților dezvoltării sale socio-politice;

h) pe baza studiului particularităților înțelegerii și implementării practice a modelelor naționale de separare a puterilor, a evalua posibilitățile de utilizare a conceptului clasic de separare a puterilor și posibilitatea de transformare, evoluție, perfecționare a acestuia;

i) a clarifica și completa conținutul și modalitățile de implementare a principiului separației puterilor pentru statul modern în ceea ce privește repartizarea funcțiilor sale și asigurarea funcționării mecanismului de stat, delimitarea competențelor și atribuțiilor diferitelor organe ale statului și interacțiunea acestora;

j) a sistematiza toată varietatea formelor de separare a puterilor în statele lumii moderne și de a identifica factorii care au o influență decisivă asupra acestora; a arata relația dintre principiul separației puterilor și forma de guvernare a statului;

k) a arata importanța principiului separației puterilor în stat în stadiul actual ca garanție a drepturilor și libertăților individului și ca semn al constituționalismului și al statului de drept cu guvernare democratică;

l) a lua în considerare particularitățile reglementării legale și implementării practice a principiului separației puterilor în țările cu democrații tinere, inclusiv Republica Moldova;

m) a evalua posibilitățile principiului separației puterilor în asigurarea raționalității și eficienței administrației publice și a stabili relația cu principiul unității puterii;

n) pe baza unui studiu al evoluției abordărilor privind conținutul principiului separației puterilor, a evidenția tendința principală în interpretarea conținutului acestuia ca repartizarea funcțiilor statului între diverse ramuri și organe.

Ipoteza tezei constă în asumarea necesității de a considera ideea separării puterilor ca principiu structural și funcțional al statului modern, cu ajutorul căruia se poate asigura natura sa democratică și juridică.

Baza metodologică a acestei teze este metodele de cercetare istorico-juridică, structural-funcțională, sistemică-logică și comparativ-juridică. Autorul folosește metode de cercetare formal-juridice, de științe politice, aplică abordări dialectice, sistemice și juridice comparative. Utilizarea unei game largi de metode științifice generale și speciale a făcut posibilă abordarea cuprinzătoare și sistematică a studiului bazei teoretice pentru dezvoltarea, conținutul și aplicarea conceptului de separare a puterilor, atât la diferite etape istorice, cât și în statul modern.

Utilizarea metodei istoricismului a contribuit la un studiu multifacțat al originii și dezvoltării treptate a conceptului de separare a puterilor, practicarea aplicării lui în diferite condiții istorice. Acest lucru a făcut posibilă înțelegerea tiparelor căii complexe și contradictorii de evoluție a doctrinei separării puterilor, care nu se distinge prin netezime și infailibilitate. De asemenea, pare necesară completarea metodei istorice și juridice cu metoda interpretării științifice, care permite utilizarea potențialului științific modern și a experienței acumulate pentru a evalua anumite etape, acțiuni, evenimente legate de dezvoltarea conceptului de separare a puterilor, pentru a identifica anumite modele în această problemă.

Metoda analizei sistemice a contribuit la studiul problemelor separării puterilor în condițiile diferitelor forme de stat, inclusiv forma de guvernare, a structurii politico-teritoriale și teritorială și a regimului politic.

Metoda instituțională a oferit ocazia de a identifica aspectele politice și instituționale ale separației puterilor.

Metoda juridică comparativă a fost utilizată pentru identificarea generalului și specificului în consolidarea juridică și implementarea practică a principiului separației puterilor în Republica Moldova, statele post-sovietice, democrațiile occidentale, țările în curs de dezvoltare.

Elementele de noutate și originalitatea științifică a tezei se exprimă în faptul că conține prima încercare de studiu profund și cuprinzător al interpretărilor principiului separației puterilor, atât în retrospectivă istorică, cât și în condițiile unui stat modern. Toate procesele sunt prezentate în perspectiva istorică a formării și dezvoltării instituțiilor democratice, din cele mai vechi timpuri până în perioada modernă. Sunt definite sistematic și elementele conceptuale și teoretice ale principiului separației puterilor, care se bazează pe înțelegerea unității și diferențierii puterii de stat formulată de autor, în urma căreia se formulează o concluzie fundamentală că într-un stat de drept, unitatea puterii se manifestă tocmai în legătură cu principiul separației puterilor.

În teză se întreprinde analiza a multiple opinii științifice ale doctrinarilor autohtoni și străini, în urma căreia sunt formulate propriile concluzii asupra problemelor cercetate. La fel concluziile de ordin teoretic sunt conjugate cu analiza situației concrete în domeniul realizării principiului separației puterilor în mai multe state CSI. Se formulează concluzia, conform căreia sistemul organizării puterilor de stat în acestea poate fi numit democratic cu unele rezerve. Situația se explică, inclusiv prin menținerea mostrelor de comportament politic proprii sistemului sovietic. Este subliniată necesitatea depășirii situației respective prin analiza ei critică și sunt relevate direcții ale implementării eficiente a principiului separației puterii în statele respective (organizarea referendumurilor; consolidarea rolului Curții Constituționale; ralierea principiilor și normelor dreptului național la cele ale dreptului internațional, european; consolidarea instituției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului ș.a.) Aceste și alte abordări poartă caracter analitic, critic, conferă tezei noutate și originalitate și contribuie soluționării problemei științifice importante anunțate.

Problema științifică rezolvată în cadrul acestei teze este definită ca identificarea posibilităților organizatorice și juridice ale principiului separației puterilor, care acționează în statul modern ca garant al asigurării caracteristicilor sale esențiale și dezvoltării progresive. Sunt prezentate condiționalitatea și legăturile intercomponente ale acestui principiu cu alte principii, care constituie împreună structura organizatorică a statelor constituționale democratice.

Semnificația teoretică a studiului constă în faptul că tezele și recomandările conturate în acesta contribuie la perfecționarea conținutului cursului fundamental al studiilor de stat în ceea ce privește problemele temei luate în considerare, legate de evoluția și starea actuală a principiul separării puterilor. În urma unei analize sistematice a formării, dezvoltării și stării actuale a conceptului de separare a puterilor, au fost formulate concluzii și generalizări care vor contribui la dezvoltarea de noi abordări în studiul problemelor formării și dezvoltării acestei teorii bazate pe prevederile științifice și practica reală a interacțiunii dintre autoritățile publice ale statelor moderne și transformarea acestei idei în forma principiului fundamental și de piatră de temelie al unui stat de drept democratic modern, și vor avea ca scop, de asemenea, clarificarea aparatului conceptual al doctrinei studiate și modernizarea concepției juridice a acestui principiu în legislația Republicii Moldova.

Semnificația practică constă în faptul că rezultatele studiului pot fi recomandate pentru a fi utilizate pentru dezvoltarea sistemului juridic și perfecționarea sistemului autorităților publice din Republica Moldova și din alte țări post-socialiste; ca bază pentru cercetări științifice ulterioare în domeniul luat în considerare pentru a modifica sau revizui legislația în țările cu democrații tinere; în analiza problemelor urgente de perfecționare a structurii statului, instituției președinției și întăririi puterii judecătorești; în predarea teoriei statului și a dreptului, precum și a disciplinelor juridice specializate, inclusiv drept constituțional, administrativ, municipal; la predarea și desfășurarea de instruire pentru specialiști în domeniul administrației publice și al autoguvernării locale.

Implementarea rezultatelor: concluziile teoretice ale tezei, elementele de noutate și recomandările formulate sunt utilizate în procesul de predare a cursului de Teoria generală a dreptului și a unui număr de discipline juridice.

Aprobarea rezultatelor. Diverse aspecte ale subiectului studiat, cele mai semnificative rezultate teoretice și practice sunt reflectate într-o serie de publicații. În special, „Principiul separării puterilor și sistemul de control și echilibru ca semne ale unui stat de drept” [57], „Formele moderne de putere publică și influența lor asupra conținutului principiului separației puterilor” [54], „Organismele de control constituțional în mecanismul de stat în lumina separației puterilor” [56], „Unitatea și separarea puterilor în țările Comunității Statelor Independente: general și special” [58], „Etapile dezvoltării conceptului de separare a puterilor: aspect teoretic și juridic și semnificație pentru dezvoltarea unui stat modern” [59], „Teoria separării puterilor: de la tradiția conceptului clasic la problemele actuale ale timpului nostru” [55], „The head of state „neutral” power: conceptual basis” [19].

Volumul și structura tezei. Structura tezei este determinată de scopurile și obiectivele tezei și este reprezentată de o pagină de titlu, adnotări în limbile de stat, rusă și engleză, o listă de abrevieri, o introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, o bibliografie în limba de stat, precum și în limbile rusă, engleză, franceză și germană utilizate la pregătirea tezei. Fiecare capitol conține paragrafe cu dispoziții finale care conțin concluzii.

Volumul total al tezei este de 209 de pagini, din care textul tezei în sine este de 176 de pagini. Bibliografia este reprezentată de 328 surse.

Cuvinte-cheie: separarea puterilor, concept, teorie, ramuri ale puterii, putere legislativă, putere executivă, putere judecătorească, echilibrul puterilor, „control și echilibru”, puterea „neutră”.

CONȚINUTUL TEZEI

În introducere este redat interesul pentru subiect și actualitatea și semnificația acestuia. De asemenea, sunt formulate scopul, obiectivele, situația dezvoltării subiectului, este determinată noutatea științifică și originalitatea studiului, semnificația teoretică și practică a rezultatelor cercetării, se vorbește despre aprobarea rezultatelor cercetării, de asemenea, se dau date despre volumul și structura lucrării.

În capitolul 1, denumit „Particularitățile dezvoltării principiului separării puterilor în știința juridică în diferite etape”, a fost determinată starea bazei teoretice a principiului separării puterilor în țările lumii în etapa actuală și au fost examinate problemele legate de dificultățile în realizarea principiului separării puterilor. Problematika privind separarea puterilor este cercetată, în primul rând, sub aspectul dezvoltării doctrine în etapa actuală. Se remarcă faptul că, denumirea teoriei separării puterilor în stat, cuprinde, de fapt, mai multe concepții despre puterea de stat sau, mai precis, despre diverse modalități de punere în aplicare a acesteia. Ideea multitudinii de puteri își are rădăcinile în antichitate. Încă Aristotel a vorbit despre trei direcții în administrația publică [35]. În Anglia teoria separării puterilor a fost formulată pentru prima dată de John Locke (1632-1704) [52, p. 337-361], iar ulterior a fost dezvoltată de Montesquieu (1689-1755) în Franța, în lucrarea sa „Despre spiritul legilor” [62]. Cele trei ramuri ale puterii sunt concepute astfel, încât, pe de o parte, să îndeplinească anumite funcții specifice, iar pe de altă parte, să coopereze și să se controleze reciproc.

Pe parcursul dezvoltării juridice și de stat principiul separării puterilor a suferit modificări semnificative. În primul rând, în acest sens, este necesar să se menționeze adăugirea separării puterilor printr-un sistem de verificări și balanțe, care s-a manifestat inițial în practica judiciară, iar ulterior a fost consacrată în Constituții, apoi s-a introdus în mod activ regula privind necesitatea interacțiunii dintre ramurile puterii. Complicarea funcțiilor statului și a aparatului de stat a condus la crearea unui sistem extrem de ramificat de organe guvernamentale care nu se încadrează în triada clasică a puterii sau relațiile dintre ele sunt diferite de ceea ce prevedea conceptul inițial. Teoria separării puterilor este considerată în statul modern drept baza politică și juridică a democrației. În majoritatea constituțiilor statelor din spațiul post-sovietic există o referire directă la acest principiu ca fiind fundamental în organizarea puterii de stat. Conform articolului 6 din Constituția Republicii Moldova, „În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.” [44]. Potrivit L. Aliev, „posibil, menționarea literală a acestui principiu este un fel de contra-teză a ideologiei marxism-leninismului, cu o idee foarte particulară a separării puterilor” [34, p. 45-46]. Pe această bază autorul concluzionează că doctrina despre separarea

puterilor și interpretarea sa practică modernă ne permit să recunoaștem multilateralitatea și multidimensionalitatea principiului studiat. Savanții teoreticieni și specialiștii în anumite științe de specialitate interpretează în mod ambiguu esența ideii însăși de separare a puterilor și a realizării ei practice actuale.

Un alt moment cheie autorul numește discrepanța dintre esența doctrinei clasice a separării puterilor în trei ramuri cu conținutul său juridic modern și, cu atât mai mult, cu conținutul de fapt și pentru discuție se propune o dispută privind compoziția cantitativă și calitativă a ramurilor puterii. Separarea puterilor este propusă a fi examinată și într-un alt aspect - ca un sistem de verificări și balanțe necesare pentru o administrație publică rațională și eficientă.

În teză se afirmă că mulți juriști moderni definesc principiul separării puterilor ca semn sau caracteristică a statului de drept, alții - ca mijloc de realizare a principiului statului de drept, ca cea mai consecutivă legătură prin dreptul de putere politică și formarea unui regim de restricție legală pentru structurile statului.

În primul capitol este prezentat un sumar de idei legate de înțelegerea experienței acumulate în problema separării puterilor, punând bazele creării unui fundament teoretic pentru adaptarea separării puterilor la noile condiții istorice și legale și în continuă schimbare. Autorii moderni își prezintă ideile cu privire la perceperea experienței acumulate în problema separării puterilor, punând bazele creării unui fundament teoretic pentru adaptarea separării puterilor la condiții istorice și legale noi și în continuă schimbare. Mai mulți specialiști reflectă anumite aspecte ale problemelor de separare a puterilor, inclusiv statutul organelor puterii de stat, aparținând uneia dintre ramurile puterii, separarea puterilor ca semn al unui stat de drept, democratic etc.

Gheorghe Avornic menționează că, întrucât într-un stat de drept voința suverană a poporului se realizează în mod democratic, organele puterii de stat și ale administrației locale ar trebui să-și exercite atribuțiile o perioadă de timp strict definită pentru care au fost aleși, pe baza principiului constituțional al separării puterilor în legislativă, executivă și judecătorească, întrucât numai o astfel de putere va fi exercitată în conformitate cu cerințele legalității ca principiu fundamental și metodă de gestionare socială [32].

În mecanismul de asigurare a securității rolul primordial îi aparține statului și organelor acestuia. În același timp, acest mecanism implică practic toate ramurile puterii de stat. Dar puterea judecătorească este pe o poziție separată. Instanțele judecătorești, după cum remarcă Raisa Grecu, sivesc drept garanție a respectării drepturilor omului. Dacă, în conformitate cu legislația în vigoare, sistemul de securitate este gestionat sau controlat, coordonat de șeful statului, puterea judecătorească este exclusă în mod automat din sfera acestuia. Acest lucru este necesar pentru a asigura funcționarea reală a principiului separării puterilor în stat [32].

Gheorghe Costachi în lucrările sale [47; 48] a investigat o serie de aspecte care sunt importante pentru studiu. Astfel, el a abordat problemele de a asigura legitatea și formarea societății civile în Republica Moldova pe baza principiului separării puterilor, care este unul dintre semnele obligatorii ale statului de drept. Judecând despre corelația atribuțiilor puterii organismelor de stat, autorul cercetează aspectele teoretice ale fenomenului puterii publice și sursele acesteia. În opinia lor, numai puterea legitimă poate fi eficientă și stabilă.

Nicolae Grădinaru susține că „recunoașterea și punerea în aplicare a principiului separării puterilor atinge în cel mai direct mod structura, mecanismul de activitate al organului de stat, relația dintre organele puterii în stat. De fapt, acest principiu determină care organ și în ce măsură exercită puterea” [40].

În lucrările cunoscutului om de știință Victor Popa [25; 26; 27], au fost dezvoltate detaliat cele mai importante aspecte ale organizării și structurii autorității publice, tipurile și formele acesteia, s-au determinat locul și rolul diferitelor organe ale statului legate de autoritatea publică și dreptul public.

Alexandru Arseni a dedicat o serie de studii științifice organizării și funcționării puterii de stat în general, de exemplu, autorul trage o serie de concluzii și face recomandări privind asigurarea legitimității puterii de stat, atât în plan teoretic cât și practic, ca principiu al unui stat de drept și democratic în etapa actuală a dezvoltării sale. un rol deosebit în determinarea legitimității puterii i se acordă organului de control constituțional. Alexandru Arseni ajunge la concluzia că studierea structurii existente a puterii într-un stat și într-o anumită etapă a dezvoltării sale înseamnă studierea structurii organelor care realizează forma, principiile, metodele care stau la baza organizării și funcționării lor, inclusiv principiul separării puterilor [3; 4; 5].

Silvia Goriuc și-a dedicat o serie de lucrări științifice statutului juridic al șefului statului. Efectuând o analiză detaliată a statutului politic și juridic al președintelui Republicii Moldova, autorul stabilește locul și rolul președintelui în sistemul de separare a puterilor și a mecanismului de stat [21,22,23,24].

Lucrările Silviei Goriuc [11,12; 13; 14; 15] au o mare importanță pentru studiul nostru, deoarece în ele sunt examinate detaliat diverse aspecte ale statutului șefului statului în interacțiunea sa cu organele statului și luând în considerare principiul separării puterilor. Prezintă interes și analiza juridică comparativă a statutului de reglementare și actual al șefului statului în țări străine, care permite de a evalua obiectiv reformele administrative și a prognoza eficiența acestora.

Ion Jecev susține că problema unității puterii de stat ocupă locul central pentru ideea politică și legală a multor state moderne [17]. Autorul ajunge la concluzia că, în etapa actuală, problema unității puterii de stat a dobândit o semnificație specială în ceea ce privește formarea societății

civile și confirmarea principiului supremației dreptului. Se remarcă trecerea de la concepții totalitare de percepere a unității puterii de stat la afirmarea separării sale raționale. Ion Jecev vede separarea ramurilor puterii de stat ca un mijloc de asigurare a unității acesteia.

Andrei Smochină examinează aspectele teoretice și practice ale împuternicirilor șefului statului în Republica Moldova [43]. Potrivit autorului, președintele are un statut juridic special în condițiile regimului parlamentar. În acest sens, chestiunile împuternicirii președintelui cu puteri executive sunt problematice. Autorul ajunge la concluzia că alegerile parlamentare și cele prezidențiale trebuie să aibă loc separat, iar guvernul ar trebui să se formeze printr-o majoritate parlamentară. Alegerile prezidențiale trebuie să fie generale, egale și libere într-o singură circumscripție. În plus, raportul critică sistemul de verificări și balanțe și opinii cu privire la necesitatea creării unui mecanism eficient de echilibrare între cele trei ramuri ale puterii folosind principiul responsabilității.

Studiul lui V. Mișin [61] vizează diferite aspecte ale problemelor luate spre examinare - interacțiunea ramurilor puterii odată cu realizarea prerogativelor lor în condițiile statului de drept. Un loc special este acordat analizei împuterniciilor reciproce între puterile legislativă, executivă și judecătorească din Republica Moldova în etapa actuală.

P. Hlipca susține [16, pp. 70-72] că răspândirea teoriei separării puterilor în stat se explică prin faptul că a fost dezvoltată într-o perioadă în care partidele politice încă nu erau create și când principalele probleme ale puterii erau de natură instituțională, dar și în această etapă teoria clasică a separării puterilor în stat ar trebui să fie luată în considerare cu unele rezerve. În același timp, nu ar trebui să interpretăm că și-a pierdut semnificația și actualitatea și rămâne o teorie a trecutului. Marea putere a teoriei separării puterilor constă în fenomenala sa influență socială, politică și morală.

Un alt cercetător, Drilea-Marga Marian Pompiliu, analizează procesul de interacțiune între diverse ramuri ale puterii din România și Republica Moldova [24, p. 31-34]. Autorul, ca obiectiv principal de cercetare, a dat definiția unui model de separare a puterilor și echilibrul acestora, care să corespundă cerințelor moderne ale constituționalismului, democrației, statului de drept. În lucrare sunt examinate probleme privind apariția și evoluția teoriei separării puterilor în stat, determinând coordonata generală a organizării sistemice a puterii de stat.

Dan Moldoveanu menționează [21], că din sec. XVIII principiul separării puterilor a fost pus în practica construirii democratice a statului. Pe baza sensului acestui principiu, exercitarea puterii este împărțită între mai multe instituții, în așa fel, încât „puterea să fie înfrânată de putere”. Totodată, autorul susține că astăzi principiul separării puterilor într-un stat este în mare măsură declarativ și arhaic.

P. Railian în lucrările sale cercetează locul puterii judecătorești și al organelor sale în sistemul organelor puterii de stat și separării puterilor [68]. Astfel, autorul scrie că, punând în aplicare principiul separării puterilor, organele de stat nu funcționează singure, ci interacționând unele cu celelalte. Puterea judecătorească este considerată o varietate a puterii de stat împreună cu ramurile legislativă și executivă ale puterii. Includerea puterii judecătorești în sistemul de separare a puterilor promovează controlul reciproc și asigură responsabilitatea egală a tuturor organelor de stat.

M. Safta [28] în lucrare menționează că complexitatea și dinamica vieții politice determină posibilitatea revizuirii teoriilor clasice ale dreptului. Un astfel de proces poate fi observat și în legătură cu separarea puterilor în stat. Numeroase fapte sugerează că această teorie este pusă în aplicare în multe state moderne, a intrat ferm în practica construirii statului.

Problemele teoretice conceptuale și multilaterale de separare a puterilor au fost cercetate de autorii ruși contemporani, ale căror idei au fost luate în considerare și la scrierea tezei. Este vorba despre lucrările lui M.N. Marchenko [53], S.N. Sheverdyaev [70], A.I. Kovler [70], A.M. Arbuzkina [70], R.V. Kosova [46], E.V. Kovryakova [49], S.A. Osetrova [66].

O contribuție indubitabilă la dezvoltarea conceptului de separare a puterilor, modernizarea acestuia au adus unii experți occidentali. În consecință, pentru plenitudinea cercetării tezei, au fost folosite lucrările lui Marcus Maeva [19, p. 269-277], Ackerman Bruce [1, p. 633-729], Kordeva M. [18], Marshall W. [20].

În Capitolul 2, „Bazele doctrinare ale principiului separării puterilor”, sunt definite elementele conceptuale și teoretice ale principiului separării puterilor, la baza cărora se află perceperea despre separarea puterii de stat formulată de autor. În cadrul acestui capitol este prezentată geneza teoriei separării puterilor, ceea ce face posibilă urmărirea și evaluarea etapelor principale în formarea conceptului studiat, apariția acelor probleme politice, juridice și organizaționale care trebuie soluționate. Atunci când analizăm teoria separării puterilor, atât în concepția fondatorilor acestei teorii, cât și în concepția autorilor contemporani, trebuie de avut în vedere, că această teorie nu trebuie să fie abstractă, ea întotdeauna se folosește în condiții istorice concrete. În teză se menționează că teoria separării puterilor a apărut ca urmare a perioadelor de dezvoltare socială și politică anterioară acesteia și a acumulării de experiență istorică în organizarea vieții de stat și juridice și menținerea stabilității în societate și în stat. La gânditorii din antichitate și Evul Mediu abia a apărut ideea privind imposibilitatea unei puteri nelimitate în mâinile oricărei persoane sau organ de stat, în legătură cu care apare cerința de a limita puterea de stat. R.V. Kosov numește o astfel de situație un „context de viziune asupra lumii”, un „mediu intelectual”, în care „a devenit posibilă ideea restricționării puterii”. [46, p.21] Idei legate de

separarea puterilor pot fi găsite în lucrările unor gânditori antici atât de cunoscuți, precum Platon, Aristotel, Polybius. Polisul antic și imperiul cu instituțiile republicane ale puterii sunt înlocuite de o viziune asupra lumii medievale bazată pe sistemul de vasalitate-suzeranitate și pe principiile moralei creștine. Conceptul despre originea divină a puterii a fost greu combinat cu principiile separării puterilor, cu toate acestea, așa sau altfel, F. Aquinas, Marsilius de Padova au cugetat despre problemele structurii puterii și separarea acesteia.

Autorul face legătură între următoarea etapă și Renaștere, când separarea puterilor ia forma unui concept coerent, care a primit o aplicare practică în mecanismul de stat al mai multor țări. Esența relației dintre om și stat în perioada Reformării s-a concentrat în conceptul de „stat-mecanism”, care poate fi studiat și îmbunătățit, se deosebeau semnificativ de stat și societate, crescând pe baza obiceiurilor, înrădăcinate în negura istoriei, respingând încercările de schimbare radicală. În timpurile moderne „teoria separării puterilor se transformă treptat într-un imperativ al statalității moderne”. [46, p.35] Una dintre primele declarații ale noului ordin a fost opera lui T. Hobbes „Leviathan, sau Materia, Forma și Puterea unei Comunități Eccleziastice și Civile” [39].

Cu toate acestea, ca principiu fundamental al doctrinei componente a unui stat democratic, principiul separării puterilor a fost formulat de D. Locke și ulterior dezvoltat de Sh. Montesquieu. În același timp, baza teoretică a fost pregătită de întregul curs obiectiv al istoriei, iar revoluțiile burgheze din Anglia (1640-1648) și, ulterior, din Franța (1789-1794) au servit ca impuls al materializării acesteia. J. Locke a încălcat decisiv tradiția atitudinii față de monarhia pornită de T. Hobbes. El a respins-o direct și fără echivoc: „... o monarhie absolută, pe care unii o consideră singura formă de guvernare din lume, este de fapt incompatibilă cu societatea civilă și, prin urmare, nu poate fi o formă de guvernare civilă” [52.T. 3, pag. 312]. Având în vedere corelația puterilor, Locke a dat primatul incontestabil puterii legislative, recunoscând-o „nu numai puterea supremă a statului, ci sacră, neschimbată în mâinile celor, cărora comunitatea cândva i-a încredințat-o” [52.T. 3, pag. 265].

Montesquieu este bine cunoscut ca autor al triadei clasice a puterilor care împiedică despotismul și uzurparea puterii. Cartea sa „Despre spiritul legilor”, dedicată acestei probleme, pune problema garantării libertății politice în stat ca sarcină centrală a organizării puterii [62]. Rousseau a criticat o serie de prevederi ale lui Sh. Montesquieu și însăși formula „separarea puterilor”, în ciuda faptului că prima Constituție a Franței a reglementat direct că „o societate în care nu este asigurată folosirea drepturilor și nu s-a făcut separarea puterilor nu are constituție” [69, p. 98]. Poziția teoretică a lui Rousseau în această problemă este caracterizată de două puncte fundamentale: manifestările diferite ale puterii supreme decurg din suveranitatea unitară a statului; separarea puterilor nu este altceva decât separarea funcțiilor statului, în urma căreia devine legitim

de împărțit „puterile” nu numai în legislativă, executivă și judecătorească, ci și dreptul la impozitare, război, realizarea relațiilor externe etc.

Teza prezintă originalitatea studiului problemei separării puterilor în literatura juridică prerevoluționară rusă. [42; 38; 45].

În continuare autorul tezei analizează starea actuală a doctrinei de separare a puterilor, ținând cont de o serie de caracteristici ale statului modern și de tendințele sale de dezvoltare. În teză se examinează abordările critice față de conceptul de separare a puterilor și de implementare a acestuia în științele filozofice, juridice și politice interne și de peste hotare. [37].

Se acordă atenție lucrărilor oamenilor de știință americani care au studiat practica punerii în aplicare a principiului separării puterilor: J. Adams, D. Marshall și avocatul francez L. Dugey, care au expus critici ample asupra teoriei separării puterilor, crezând că aceasta contrazice principiile mai generale - suveranitatea națională și de stat [2; 20; 9]. Conceptele propuse de acesta au ca scop reducerea decalajului dintre societate și stat pe baza punerii în aplicare a ideilor comparativismului, solidarității și naționalismului. Aproape de poziția lui L. Dugey este critica separării puterilor a lui W. Wilson, J. Burdo [33; 6].

Abordări moderne față de conținutului și implementarea conceptului de separare a puterilor au fost analizate pe baza lucrărilor lui A. Esmen, M. Oriu, G. Mosca și alora [75; 67; 23].

Perioada modernă de separare a puterilor în istoria rusă a fost asociată cu negarea separării puterilor în teoria marxist-leninistă a statului, iar negarea ei aspră este caracteristică întregii perioade sovietice. După destrămarea URSS și adoptarea noilor constituții de către fostele republici, care au consolidat separarea puterilor în legislativă, executivă și judecătorească, a existat o creștere a interesului pentru ideea de separare a puterilor, s-au început cercetările științifice în acest domeniu al științei și dreptului statului, de care s-au ocupat A. Lighter, M. Marchenko, B. Strashun, V. Chirkin, L. Entin, ale cărui idei principale privind subiectul studiat sunt reflectate în capitolul descris. [51; 53; 43; 72; 73; 74].

Autorul a formulat o concepție a unității puterii de stat. Drept urmare, autorul tezei trage concluzia că, într-un stat de drept unitatea puterii de stat se manifestă tocmai în interconectarea cu principiul separării puterilor, cu delimitarea funcțiilor puterii și, respectiv, cu responsabilitatea cu adresă pentru îndeplinirea acestor funcții.

Capitolul 3 „Aspecte actuale ale separării puterilor în mecanismul de stat” este dedicat punerii în aplicare a principiului separării puterilor în statele moderne, ținând cont de diversitatea formelor de guvernare, de structura politică și teritorială, de regimul politic, de tradițiile naționale-culturale, juridice și de alte tradiții ale țărilor lumii. În acest capitol, autorul tezei a prezentat o

clasificare a modelelor de separare a puterilor, demonstrând avantajele și dezavantajele acestora, acordând o atenție deosebită acelor semne care au stat la baza unei astfel de diviziuni.

Teza oferă o descriere detaliată și sistematizează semnele a două forme tipice de guvernare apărute din punct de vedere istoric, care se bazează pe principiul separării puterilor: prezidențială și parlamentară. Principalul criteriu pentru diferențierea acestora este gradul de diferențiere structurală și funcțională a puterilor legislativă și executivă.

Analizând caracteristicile modelului parlamentar, autorul lucrării ajunge la concluzia că, în timpul formelor de guvernare parlamentare există mecanisme legale pentru funcționarea coordonată a puterilor legislativă și executivă, asigurând unitatea necesară a acțiunilor lor, precum și mecanisme de soluționare a contradicțiilor dintre acestea, restabilirea, menținerea activităților coordonate, a echilibrului. Cu toate acestea, în absența unui sistem de partide dezvoltat și a unui regim politic stabil, apare acută problema bazei sociale a guvernului. Dependența directă de opinia publică schimbătoare în acest caz duce la crize guvernamentale sistematice. Mai mult, raționalizarea sistemului parlamentar înseamnă, pe de o parte, limitarea parlamentului, pe de altă parte, extinderea formală a împuternicirilor sale. Parlamentul pierde posibilitatea de a-și dicta voința guvernului, dar își păstrează dreptul de a critica în mod constructiv activitățile, de a controla, de a corecta și de a sancționa politicile și activitățile guvernului.

Forma prezidențială de guvernare se caracterizează printr-o confruntare acută cu puterile legislative și cea executivă. Conflictualitatea, de fapt, este încorporată în sistemul puterii de stat. Dar, întrucât puterea în domeniul problemelor fiscale, bugetare, financiare este exclusiv în mâinile parlamentului, puterea executivă este sortită să caute modalități de cooperare și consimțământ cu puterea legislativă. O concluzie importantă în acest sens a fost avertismentul că, în condițiile unei democrații care abia se formează consecințele negative sunt posibile datorită confruntării dintre ramurile puterii. Un proces politic normal bazat pe contradictorialitate se dezvoltă în confruntare, când părțile încearcă să rezolve criza prin mijloace de forță. Aceasta destabilizează inevitabil situația politică din țară. Raționalizarea formei prezidențiale de guvernare are ca scop crearea unui mecanism eficient pentru interacțiunea ramurilor puterii, coordonarea, punerea de acord a activităților acestora, soluționarea conflictelor.

În acest sens, în lucrare se notează că schimbarea relațiilor dintre puterile legislative și cea executivă se reflectă în crearea unui mecanism care promovează informarea și descurajarea reciprocă, căutarea de opțiuni acceptabile în procesul de pregătire pentru discutarea măsurilor guvernamentale și legislative. Totodată, în fiecare ramură a puterii se formează propriul său mecanism de autocontrol, ceea ce îi permite să ia în considerare în mod cuprinzător o anumită problemă înainte de a ajunge chiar în atenția altei ramuri de guvernare. Din cele relatate rezultă

concluzia că optimizarea interacțiunii între organele puterii publice este posibilă prin crearea unor forme mixte de guvernare. Nu este vorba despre combinația mecanică a unor elemente individuale ale diferitelor forme de guvernare, ci despre crearea unui sistem de guvernare de stat calitativ specific. Natura bicefalică (duală) a puterii executive, instituția cu dubla responsabilitate a guvernului, un volun semnificativ al puterilor președintelui constituie baza și esența formei mixte de guvernare [43, p. 310]. Cu o formă mixtă de guvernare principiul separării puterilor are o interpretare foarte specifică. Accentul este pus nu pe separarea organelor puterii, ci pe asigurarea „echilibrului” și „reținerii”. În mod practic aceasta se exprima în redistribuirea puterii. Un puternic șef de stat este o legătură-cheie care asigură stabilitatea și continuitatea guvernului, în ciuda polimorfismului de partid. Rolul dominant al șefului statului în sistemul organelor de stat într-o oarecare măsură este “de a se abține” cu responsabilitate în fața parlamentului, primului ministru. Principala prerogativă a legiuitorului constă în a stabili reguli, a defini garanțiile și principiile de bază ale politicii naționale.

În acest capitol se cercetează natura și rolul instituției șefului statului, care este, în general, determinat de specificul sistemului politic. În republica prezidențială un singur organ exercită toată competența executivă, adică președintele cumulează funcțiile șefului statului și ale guvernului. Sistemul parlamentar, presupunând dualismul puterii executive, atribuie șefului statului rolul de „arbitru-observator”. Șeful statului, aflându-se în afara conjuncturii politice, asigură funcționarea normală a puterilor publice și continuitatea puterii de stat. Forma mixtă de guvernare se bazează pe doctrina „arbitrajului prezidențial activ”. Șeful statului este investit cu împuterniciri constituționale semnificative, care îi permit să rezolve singur multe probleme esențiale. Totodată, el trebuie să fie un conducător național, străin confruntării de partid și de cea socială.

În teză se analizează în mod critic modelul bidimensional pentru un studiu comparativ al instituțiilor cu putere legală din diverse state, propus de Shugart M., Carey J. [29, p. 6-11.]. În cadrul acestui model problema separării puterilor poate fi redusă la două probleme cheie: cine și în ce măsură controlează componența guvernului: parlamentul sau șeful puterii executive regionale: este posibilă coexistența guvernului și a parlamentului în condiții de neîncredere reciprocă? Combinația de răspunsuri la aceste întrebări servește ca bază pentru clasificarea a patru tipuri ideale de separare a puterilor: prezidențială, prezidențial-parlamentară, premier-prezidențială și parlamentară.

De asemenea, autorul a ajuns la concluzia că coexistența diferitelor funcții ale puterii de stat, independente una de cealaltă prin diverse organe, nu contravine în niciun fel ideii de putere ca un tot întreg. În același timp, conceptul de separare a puterilor dezvoltat de S. Montesquieu poate fi considerat doar ca o construcție ideală, jucând rolul de model exclusiv metodologic. Acest lucru se

explică prin aceea că modelul inițial de separare clară a puterii în trei ramuri provoacă controverse cu privire la punerea în aplicare a acestuia în statul modern, datorită structurii sociale complicate și a rolului tot mai mare al statului în reglementarea relațiilor publice. În administrația publică modernă participă asemenea organe ale puterii de stat, care nu pot fi atribuite organelor ramurilor clasice ale puterii de stat: procuratura; șeful statului; unitățile de urmărire, care ocupă un loc independent în sistemul organelor de ocrotire a ordinii publice, asigurând justiția penală; curtea de conturi; organele electorale; avocatura etc. Astfel de organe ale puterii de stat formează ramuri atipice ale puterii de stat, deoarece reprezintă un sistem specializat și omogen în mecanismul statului, care își îndeplinește funcțiile în anumite forme specifice prin proceduri stabilite de lege cu scopul de a spori eficiența administrației de stat [71; 72; 73].

În cadrul acestui capitol este prezentată polemica cu privire la problemele ramurilor atipice ale puterii și ale „puterii neutre”. Tot în această parte a lucrării se face o evaluare privind aplicarea principiului separării puterilor în țările CSI și în Republica Moldova, care numai de la sfârșitul secolului trecut au „reanimat” teoria separării puterilor, care a fost recunoscută și consolidată în noile Constituții și în legislație.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma unei analize sistematice a formării, dezvoltării și stării actuale a conceptului de separare a puterilor, au fost formulate concluzii și generalizări care vor contribui la dezvoltarea de noi abordări în studiul problemelor formării și dezvoltării acestei teorii bazate pe prevederile științifice și practica reală a interacțiunii dintre autoritățile publice ale statelor moderne și transformarea acestei idei în forma principiului fundamental și de piatră de temelie al unui stat de drept democratic modern, și vor avea ca scop, de asemenea, clarificarea aparatului conceptual al doctrinei studiate și perfecționarea formulării legislative a acestui principiu în legislația Republicii Moldova.

În consecință, trecerea la o nouă înțelegere a schemei de interacțiune între ramurile puterii este destul de dificilă din cauza necesității de a abandona modelele obișnuite de gândire juridică, dar nu este imposibilă în cadrul conceptului inițial de separare a puterilor.

Ca rezultat al studiului, am ajuns la următoarele concluzii:

1. Analizând tendințele și reperatele generale în dezvoltarea teoriei separării puterilor care au influențat ideile moderne despre scopul, conținutul și aplicarea acesteia, determinăm că această teorie a apărut ca răspuns la provocări și probleme politice și juridice precum: concentrarea puterii de stat în anumite organe și centre, necesitatea excluderii uzurpării acesteia, asigurarea libertății individului și implementarea efectivă a administrației publice. [Capitolul 1, 1.1, 1.2, 1.3, Capitolul 2, 2.1, 2.2, 2.3, Capitolul 3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4]
2. Marea majoritate a reprezentanților științei juridice autohtone moderne recunosc principiul separării puterilor ca bază politică și juridică a democrației și a legalității puterii de stat, statul de drept în ea. Știința juridică modernă a Republicii Moldova are o serie de surse pe tema studiată, însă toate reflectă doar anumite aspecte ale acesteia. Lucrările unor specialiști remarcabili, precum A. Arseni, G. Avornik, S. Goryuk, N. Grădinaru, P. Railean, A. Smochina și mulți alții, abordează probleme legate de separarea puterilor în legătură cu examinarea de către ei a problemelor puterilor organelor individuale ale statului și a interacțiunii lor (parlament, guvern, președinte, curtea constituțională), a principiilor unui stat juridic și democratic, a fundamentelor constituționalismului, a instituției drepturilor și libertăților individuale. În același timp, nu există un studiu cuprinzător al fundamentelor teoretice ale principiului separării puterilor, evoluția acestuia și starea actuală. Din punctul de vedere al teoriei generale a statului și a dreptului, în mod clar nu există suficiente lucrări pe problemele studiate [Capitolul 1, 1.1, 1.2, 1.3].
3. Dezvăluind premisele apariției teoriei separării puterilor în gândirea științifică, formarea unui sistem coerent al trăsăturilor sale, determinăm că în orice moment cei mai buni reprezentanți ai umanității, gândind progresiv, au avut ca scop găsirea unui echilibru între libertatea individuală

și puterea statului, între unicul șef al statului și un organism reprezentativ, între tiranie și democrație. Aceasta este concretizată în numeroase abordări ale autorului, doctrine, concepte de administrație publică optimă bazate pe principiul separației puterilor, care au format treptat o doctrină coerentă, unificată logic și verificată. [Capitolul 2, 2.1]

4. Teoria separării puterilor a parcurs o cale dificilă de dezvoltare istorică de la ideea filozofică a necesității de a limita puterea de stat și organizarea sa rațională la principiul organizațional și funcțional aplicabil practic al mecanismului de stat, care în stadiul actual trebuie considerat o realizare a opiniilor politice și juridice asupra organizării statului și a sistemului organelor statului, sintetizate ca urmare a evoluției științei statului.

În general, evoluția separației puterilor a avut loc în contextul general al dezvoltării sociale. [Capitolul 1, 1.1, Capitolul 2, 2.1, 2.2, 2.3, Capitolul 3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4].

5. Studiul originilor și principalelor etape de dezvoltare a fundamentelor conceptuale ale principiului separării puterilor ne permite să definim cultura politică și juridică unică a Greciei Antice ca platformă. Reprezentanți ai filosofiei feudale T. de Aquino, M. de Padova au contribuit semnificativ la formarea conceptului de separare a puterilor. Cu toate acestea, formalizarea finală a ideilor într-o teorie coerentă și completă din punct de vedere logic a avut loc ceva mai târziu – în perioada Reformei Protestante și a Iluminismului. Întregul design al conceptului este finalizat imediat înainte de o serie de revoluții în Europa, care au marcat trecerea la epoca industrială. Această perioadă coincide cu formarea teoriei generale a statului de drept, care ne permite să aprobăm teza unității inseparabile a statului de drept și separarea puterilor [Capitolul 2, 2.1].

6. Doctrina clasică a separării puterilor se bazează pe ideile filozofului și omului știință de stat francez Charles Louis Montesquieu, care a derivat triada puterii din reflecțiile sale asupra modalităților de a rezista tiraniei. Principalele postulate ale lucrării sale în ceea ce privește formarea conceptului de separare a puterilor ar trebui să fie considerate necesitatea împărțirii activităților organelor de stat în trei grupe, separând activitatea lor de legiferare, executivă, guvernamentală și judecătorească. El acorda prioritate activității legislative, dar în același timp cere de a face eforturi deosebite pentru asigurarea independenței puterii judecătorești. Cu toată progresivitatea ideilor lui Montesquieu, în condițiile moderne sunt admise unele abateri de la acesta, de exemplu, este posibil să nu se atribuie vreun organ de stat uneia sau vreunei ramuri de putere; este evidentă și potențiala creștere a numărului de puterii. Considerăm că cea mai importantă realizare a conceptului clasic de separare a puterilor lui Montesquieu, care nu și-a pierdut actualitatea până în prezent, este mesajul găsirii unor mijloace împotriva concentrării puterii în mâinile unei singure persoane, oricărui organism sau unei ramuri a puterii. [Capitolul 2, 2.1; Capitolul 3, 3.1, 3.2.].

7. La caracterizarea modelelor de separare a puterilor, care a apărut ca urmare a perioadelor anterioare de dezvoltare socio-politică și a acumulării de experiență istorică, numai în referință istorică și teoretică este posibil de a dezvălui conținutul acestui principiu într-un anumit stat, de a arata sensul său practic, scopul de stat și potențialul inerent acestuia [Capitolul 1, 1.1.; Capitolul 2, 2.1, 2.2].

8. Studiul particularităților înțelegerii și implementării practice a modelelor naționale specifice de separare a puterilor a condus la concluzia că versiunea clasică a conceptului și înțelegerea clasică a principiului separării puterilor pot fi utilizate în condiții moderne ca o platformă comună care presupune implementarea funcțiilor statului în sfera legislativă, executivă și judecătorească. Prin urmare, clasificarea funcțiilor statului, astfel, în știința juridică modernă se poate baza pe principiul separației puterilor. În consecință, adăugarea de noi ramuri la cele trei ramuri de putere existente nu ar trebui să fie considerată o negație a triadei clasice, acestea sunt doar încercări de a o perfecționa, ceea ce în unele cazuri poate duce în practică la un dezechilibru al puterii. Doar o astfel de abordare va contribui la o înțelegere și aplicare flexibilă, non-dogmatică, atât a teoriei în sine, cât și a principiului separării puterilor. Includerea în tezaur a mecanismului de stat a altor organe de stat și chiar alocarea ramurilor independente de putere nu trebuie să modifice abordările fundamentale de înțelegere a esenței, arhitecturii și funcționării principiului studiat [Capitolul 1, 1.1, 1.2, 1.3; Capitolul 2, 2.2, 2.3; Capitolul 3, 3.1].

9. Sarcina principală a statului modern este o definiție și o distribuție clară a funcțiilor sale, care sunt apoi întruchipate în funcționarea mecanismului de stat. La rândul său, aceasta presupune crearea unui anumit sistem de autorități publice bazat pe principiul separației puterilor, în cadrul căruia competențele și puterile să fie delimitate, prevenind suprapunerea și repetarea acestora. Mai mult, considerăm că este la fel de importantă crearea și consolidarea juridică a formelor juridice de interacțiune între autoritățile statului aparținând diferitelor sale ramuri [Capitolul 3, 3.2].

10. În practica modernă de implementare a principiului separării puterilor, trebuie să enunțăm o varietate suficientă a formelor acestuia, care este asociată cu diverși factori: forma statului, tradițiile juridice și democratice naționale, situația politică într-un anumit stat la o anumită etapă istorică a dezvoltării sale etc. Considerăm că factorii cheie care influențează proiectarea juridică a principiului separării puterilor într-un stat modern sunt forma de guvernare, structura politico-teritorială și regimul politic actual. Într-adevăr, în condițiile formelor dualiste de guvernare, este posibil de a rezolva cât mai optim problema separării și echilibrului ramurilor puterii, dar multe state moderne se îndepărtează de semnele clasice ale dualismului puterii, trecând la formele sale mixte, ceea ce confirmă presupunerea noastră că este necesar să luăm în considerare teoria clasică și să aplicăm principiul separării puterilor, îndepărtându-se de semnele sale stricte. În plus, trebuie

să luăm în considerare unicitatea sistemului politic al unei anumite societăți și rolul partidelor politice, ale căror activități pot schimba radical raportul dintre ramurile legislative și executive ale puterii [Capitolul 3, 3.1].

11. Principiul separării puterilor este recunoscut încă de pe vremea lui Montesquieu și își păstrează semnificația până în prezent ca garanție a libertății oamenilor, garanție a libertății individuale, respectarea drepturilor omului și a celor civile. Acest principiu este strâns legat și este un atribut integral al unor caracteristici calitative ale unui stat modern precum: stat de drept, stat democratic, stat constituțional [Capitolul 1, 1.1; Capitolul 3, 3.1, 3.2].

12. În țările spațiului post-sovietic, recunoașterea, consolidarea și implementarea principiului separației puterilor au avut loc după prăbușirea sistemului socialist la începutul anilor 1990. În Republica Moldova, principiul separației puterilor este consacrat constituțional în modelul unei republici parlamentare, dar în prezent implementarea lui în practica politică și juridică se îndreaptă către una mixtă [Capitolul 3, 3.3, 3.4].

13. Evaluând posibilitățile principiului separației puterilor în asigurarea raționalității și eficienței administrației publice, remarcăm că interpretările moderne ale separației puterilor înseamnă în esență unitatea organizatorică a puterii de stat. Aceasta înseamnă necesitatea de a interpreta separarea puterilor nu numai ca izolarea lor relativă, autonomia, ci ca interacțiunea și funcționarea lor coordonată. Separarea puterilor în acest sens este o garanție a libertății juridice, în sensul că diferitele instituții de putere trebuie să fie eficiente în cadrul competenței lor, dar nu trebuie să acționeze exclusiv unidirecțional sau exclusiv în comun [Capitolul 3, 3.1, 3.3, 3.4].

14. Explorând evoluția abordărilor asupra conținutului principiului separării puterilor, constatăm o tendință oarecum contradictorie: pe de o parte, aceasta este revenirea doctrinei moderne la ideile lui J.J. Rousseau, care a identificat separarea puterilor cu redistribuirea corectă și precisă a funcțiilor statului între diferite organe ale statului, pe de altă parte, problema aplicării principiului separării puterilor într-un stat modern este legată într-o mai mare măsură de problemele asigurării interacțiunii civilizate și eficiente între ramurile puterii, stabilirea de relații de parteneriat și contractuale între aceștia [Capitolul 1, 1.1; Capitolul 3, 3.1, 3.2].

Concluziile și generalizările prezentate au contribuit la soluționarea problemei științifice a unui studiu cuprinzător și sistematic al dezvoltării și stadiului actual al conceptului de separare a puterilor, pe baza căruia oferim o serie de recomandări:

1. Analizând diferitele abordări ale periodizării istoriei dezvoltării principiului separației puterilor, propunem o nouă abordare care se concentrează pe un moment cheie în evoluția separației puterilor, și anume, formularea clasicului „ orizontală” și ne permite să distingem trei etape principale, inclusiv perioade atât înainte, cât și după crearea conceptului:

Etapa I - preclasică - acesta este momentul apariției ideii necesității de a limita puterea statului (sec. VII î.Hr. - secolul XVI), acoperind perioadele istorice antice și medievale;

Etapa a II-a – clasică – este proiectarea conceptului de bază al teoriei separării puterilor și implementarea acesteia în primele state democratice (sfârșitul secolului al XVI-lea – secolul al XIX-lea) ca principiu de organizare a mecanismului statal, acoperind perioada burgheză. ;

Etapa a III-a – postclasică – este etapa modernă de stabilire a principiului separării puterilor ca element al statului de drept (secolul XX – începutul secolului XXI), acoperind perioada industrială și începutul perioadei postindustriale.

2. Ideea modernă de a crea o structură organizatorică și juridică a puterii dobândește un nou sunet: unitate, separare, interacțiune și control reciproc al autorităților. În această interpretare, problema separării puterilor ar trebui să se reflecte în normele constituțiilor moderne, deoarece aproape niciodată nu este consemnată ca principiu general într-o formulare clară. Pe baza analizei abordărilor moderne ale separării puterilor în țările tinerelor democrații, oferim următoarea definiție a autorului: „Principiul separării puterilor este un set de cerințe de bază pentru organizarea celor mai înalte organe ale puterii de stat, definirea sferei lor de competență și a atribuțiilor specifice, precum și a formelor de interacțiune și cooperare a acestora pe bază de egalitate, cu utilizarea metodelor de descurajare și control reciproc, în scopul asigurării principiilor naturii juridice și democratice a statului și împiedică posibilitatea uzurpării puterii.

3. Oferim următoarea înțelegere doctrinară modernă a separării puterilor ca un sistem cu următoarele trăsături și caracteristici:

a) triada puterii, care este clasică, este baza, forma tipică de separare a puterilor;

b) ramurile distincte ale puterii acționează în mod autonom, exclusiv în cadrul competențelor determinate de lege și ale puterilor garantate de drept, fără a intra în sfera altor organe și ramuri de putere;

c) toate ramurile puterii funcționează într-un cadru strict legal determinat de Constituție și legislație, exercitându-și funcțiile și atribuțiile în cadrul politicii interne și externe generale a statului;

d) sistemul de control și echilibru să fie recunoscut ca un semn obligatoriu al separației puterilor și să însemne o dezvoltare temeinică a mecanismelor organizatorice, juridice, materiale și financiare, instituționale care să asigure poziția egală a ramurilor individuale ale puterii;

e) interacțiunea dintre ramurile legislative și cele executive se realizează în funcție de forma de guvernare din stat, în același timp, este important ca justiția să se afle la o distanță echidistantă de celelalte ramuri ale guvernului;

f) într-un stat complex ca formă politică și teritorială, separarea puterilor se realizează atât între autoritățile naționale, cât și între autoritățile și autoritățile regiunii, autonomiei, subiect al federației, adică odată cu „orizontalul”. „diviziunea puterii, este necesar să se țină cont de împărțirea acesteia și pe verticală”;

g) proclamarea și garanțiile autogovernării locale ca sistem special de democrație și unul dintre elementele separației „verticale” a puterilor.

4. Principiul separării puterilor în condițiile unui stat modern este propus de autor pentru a fi definit ca un set de cerințe de bază pentru organizarea celor mai înalte organe ale puterii de stat în cadrul varietăților consacrate și transformatoare ale formei de guvernare republican și formele de interacțiune a acestora, pe baza postulatelor constituționalismului și ținând cont de implementarea unei politici de stat comune, unificate.

5. Oferim nvela autoarei despre definiția „ramurului puterii”: ramura puterii este înțeleasă ca o parte relativ separată a mecanismului de stat, care este un ansamblu de autorități publice care îndeplinesc funcții uniforme pe baza competenței comune.

6. Pentru clarificarea statutului juridic al organului de control constituțional din Republica Moldova, care asigură regimul de constituționalitate și natura juridică a statului, implicând separarea puterilor și controlul asupra realizării controalelor, propunem să îmbunătățească o serie de aspecte procedurale pentru formarea acesteia prin modificarea Legii nr.317 din 13-12-1994 privind Curtea Constituțională ca:

a) fixarea normativă a numirii unice în funcția de judecător al Curții Constituționale a Republicii Moldova, care să asigure independența membrilor acestui organ, așa cum este cazul în multe țări cu democrații străine stabile;

b) majorarea mandatului membrilor Curții Constituționale a Republicii Moldova până la 7-9 ani, ceea ce este confirmat și de practica mondială a justiției constituționale și permite asigurarea unui înalt nivel profesional al sistemului judiciar constituțional; organelor de justiție și, de asemenea, afectează pozitiv gradul de independență al acesteia;

c) introducerea unui număr impar de judecători în componența Curții Constituționale a Republicii Moldova, care poate rezolva problema luării unor decizii comune atunci când opiniile membrilor unui astfel de organ sunt împărțite;

d) extinderea componenței cantitative a Curții Constituționale a Republicii Moldova, ceea ce presupune posibilitatea implementării diversității ideologice și politice și prezența unui număr mai mare de opinii la dezbaterile problemelor subordonate acestui organ;

e) extinderea cercului de subiecți ai dreptului de a face apel la Curtea Constituțională a Republicii Moldova, în special, pe cheltuiala justiției, pe lângă Consiliul Suprem al Magistraturii, și cetățeni ai

Republicii Moldova cu plângerile constituționale cu privire la încălcarea drepturilor lor constituționale, ceea ce este în conformitate cu practica general acceptată în lume și extinde sfera de competență și atribuțiile organului de control constituțional, ceea ce va face în cele din urmă posibilă asigurarea statului de drept constituțional în stat într-o măsură mai mare.

7. Ținând cont de dezvoltarea prevederilor doctrine moderne privind separarea puterilor și de concluzia formulată cu privire la necesitatea asigurării politicii generale a statului și a eforturilor comune ale ramurilor de putere în această direcție, precum și în scopuri practice de prevenire a crizelor politice prelungite, inclusiv formarea și activitatea Guvernului și a altor autorități publice, propunem următoarea redactare a articolului 6 din Constituția Republicii Moldova: „În Republica Moldova, puterile legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează constructiv în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției, asigurând unitatea politicii statului. Ramurile puterii funcționează pe bază de egalitate și interzicerea atribuirii de competențe altor ramuri de putere pentru a preveni uzurparea acestora de către una dintre ramuri, organ sau funcționar. Deturnarea puterii se pedepsește conform legii”.

Imperativul propus va obliga de a lua diferite măsuri pentru depășirea neînțelegerilor dintre ramurile de putere în vederea îndeplinirii în comun a scopurilor și obiectivelor politicii naționale.

Planul de cercetare avansată include următoarele:

- a) tema cercetării privind principiul separației puterilor este complexă și multifacțată atât din punct de vedere teoretic cât și practic, ceea ce predetermină perspectivele dezvoltării sale ulterioare la nivelul nu numai al Teoriei generale a statului și dreptului, ci și al legislației sectoriale. În primul rând, aparatul conceptual asociat teoriei principiului separării puterilor este supus unei perfecționări ulterioare;
- b) modelele constituționale de implementare a separației puterilor, varietățile, trăsăturile și caracteristicile acestora necesită clarificare;
- c) problema separării verticale a puterilor și a rolului autoguvernării locale ca nivel primordial al democrației necesită cercetări juridice suplimentare. Pentru statele cu structură politică și teritorială complexă, va fi relevant de a analiza caracteristicile separării puterilor în state cu entități autonome, state federale și uniuni de state.

BIBLIOGRAFIA

1. ACKERMAN, B. The New Separation of Powers. In: Harvard Law Review. Vol. 113.No. 3. Jan., 2000. P. 633-729. ISSN: 0017-811X.
2. ADAMS, J. *The Political Writings of John Adams*. Ed. by G.W. Carey. Washington (D.C): Regnery Publishing, 2000. 614 p.
3. ARSENI, A. Configurația politică a Parlamentului ca organ reprezentativ al poporului. În: Revista Națională de Drept, 2013, № 6, P.9-16. ISSN: 1811-0770.
4. ARSENI, A. *Legitimitatea puterii de stat. Principiul edificator al statului de drept și democratic contemporan*. Chișinău: CEP USM, 2015. – 420 p. ISBN: 978-9975-71-604-8.
5. ARSENI, A. Sistemul instituțional alputeriidestat: concept și forme in stituționalizate. În: Revista Națională de Drept, 2013, № 9, P.9-16. ISSN: 1811-0770.
6. BURDEAU, G. *L'Etat*. P., 1970. -577p.
7. COSTACHI, G. *Direcții prioritare ale edificării statului de drept în Republica Moldova*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009. -327p. ISBN: 9789975407816.
8. COSTACHI, G. HLIPHA, P. *Organizarea și funcționarea puterii în statul de drept*. Ediția II-a. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011. – 664 p. ISBN: 978-9975-78-941-7.
9. DUGUIT L. *Traite de Droit Constitutionnel*. Vol.2. La Theorie Generale de l'Etat. Paris,1923.P.541.
10. ESMEIN, A. *Elements de Droit Constitutionnel Francais et Compare*. Paris: L.Larose& L.Tenin, 1909.
11. GORIUC, S. Considerațiuni generale cu privire la evoluția instituției șefului de stat. În: *Administrare Publică*, № 3, 2014, p. 30-35.ISSN: 1813-8489.
12. GORIUC, S. Funcția de mediere a șefului statului. În: *Administrarea publică*, nr. 1, 2013, p. 34- 38. ISSN: 1813-8489.
13. GORIUC, S. *Locul și rolul Președintelui Republicii Moldova în sistemul autorităților publice și în asigurarea echilibrului în societate*. Teză de doctor în drept, Chișinău, 2006.-26p.URL: / <http://www.cnaa.md> (data adresării 5.05.2019).
14. GORIUC, S. Raporturile șefului statului cu organelle executive. În: *Administrarea publică*, nr. 1, 2014, P.29-35. ISSN: 1813-8489.
15. GORIUC, S. Rolul șefului statului în asigurarea echilibrului puterilor în stat. În: *Administrarea Publică*,nr. 2, 2012. P.36-46. ISSN: 1813-8489.
16. HLIPCA, P. Mecanismul puterii în stat: istorie și actualitate. În: *Revista Națională de Drept*, Chișinău, 2009, nr. 1, P.70-72.ISSN: 1811-0770.
17. JECEV, I. Unitatea puterii în stat: controverse și realități. În: *Revista Națională de Drept*. 2013, nr.4, P.31-36.ISSN: 1811-0770.
18. KORDEVA, M. Le principe de la separation des pouvoirs en droit allemand: etu de doctrine et jurisprudentielle». Institut de recherches Carré de Malberg. 2014.
19. MALYARCHUK, O. The head of state «neutral» power: conceptual basis. In: «Development Through Research and Innovation – 2021», international scientific conference (2; 2021; Chisinau). August 27th, Chisinau, Republic of Moldova: – Chișinău: ASEM, 2021. – P. 147-150. ISBN 978-9975-155-54-0 (PDF).
20. MARSHALL, W.P. Abstention, Separation of Powers, and Recasting the Meaning of Judicial Restraint. In: *Northwestern University Law Review*. 2013. № 2. Vol. 107. ISSN: 0029-3571.
21. MOLDOVEANU, D. Caracterul primar al teoriei separației puterilor în stat din perspectiva activității partidelor politice. În: *Revista Națională de Drept*, Chișinău, 2009, № 7, P.45-48. ISSN: 1811-0770.
22. MONTESQUIEU, LOUIS, B: *De l'Esprit des Lois*. Edited by J. Brette de la Gressaye. Paris, 1950.
23. MOSCA G. *Die herrschende Klasse: Grundlagen der politischen Wissenschaft*. Bern: Verlag A.Franke, 1950.

24. POMPILIU MARIAN, D. M. Echilibrul puterilor de stat – chează și e a unei guvernări democratice. În: *Revista Națională de Drept*, 2009, № 4, P.31-34. ISSN: 1811-0770.
25. POPA, V. *Autoritățile publice ale Republicii Moldova. Compendiu privind structura, organizarea și funcționarea lor*. Chișinău: TISH, 2004. – 255 p. ISBN: 9975-947-43-3.
26. POPA, V. *Drept parlamentar al Republicii Moldova*. Chișinău: ULIM, 1999. – 232 p. ISBN: 9975-920-15-2.
27. POPA, V. *Dreptul public*. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 1998. - 460 p.
28. SAFTA, M. Separația puterilor în stat și loialitatea constituțională. În: *Juridical Tribune*. Volume 3, Issue 1, June 2013. C.170-181. URL: / [http:// www.cceol.com/search/article-detail?id=220715](http://www.cceol.com/search/article-detail?id=220715) (data adresării 4.06.2019).
29. SHUGART, M. CAREY, J. President and Assemblies. In: *Constitutional Design and Electoral Dynamics*. Cambridge, 1992. – 272p. ISBN: 0521 41962X.
30. SMOCHINA, A. Instituția prezidențială în Republic Moldova: probleme, aspect contradictorii. În: *Materialele conferinței internaționale științifico-practice*. Edificarea statului de drept din 26-27.09.2003. Chișinău: BonsOffices, 2003, P.80-88. ISBN: 9975-9776-2-6.
31. SOLOMON, C. GIRNET, I. Parlamentul Republicii Moldova – organ reprezentativ al suveranității naționale. În: *Materiale conferinței științifico-practice cu participare internațională «Teoria și practica administrării publice»* din 23.05.2014, Chișinău, 2014. P.158-161. ISBN: 978-9975-4241-9-6.
32. *Tratat de teoria generale a statului și dreptului* / Avornic, Gh., Grecu, R., Huma I. et al. Iasi: Vasiliana 98. 2015. 2 vol – 475 p. ISBN: 978-973-116-441-0 ISBN: 978-973-116-442-7.
33. WILSON, W. *Constitutional Government in United States*. N.Y., 1908. Ed.: Link A.S. et al. Vol. 1-69.
34. АЛИЕВА, Л. Конституционный принцип разделения властей: новые тенденции. В: *Revista Națională de Drept*. 2014. № 5(163) .C.45-52. ISSN: 1811-0770. ARSENI, A. Sistemul instituțional al puterii de stat: concept și forme instituționalizate. În: *Revista Națională de Drept*, 2013, № 9, P.9-16. ISSN: 1811-0770.
35. АРИСТОТЕЛЬ. *Политика* / Пер. с древнегреческого С.А. Жебелева, М.Л. Гаспарова. - М.: «Аст», 2010. – 393с. ISBN: 978-5-17-065681-3.
36. БАЧИЛО, И.Л. *Исполнительная власть в Российской Федерации. Проблемы развития*. - М., Юристъ, 2008. – 260с. ISBN: 5-7975-0074-4.
37. ГЕГЕЛЬ, Г.В.Ф. *Сочинения: «Философия права»* - М., Л.: Соцэкгиз, 1934. - 380с.
38. ГЕССЕН, В. М. *Основы конституционного права* (издание 2-е). - Петроград: Юрид. кн. скл. «Право», 1918. - 445с.
39. ГОББС, Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского. Сочинения: В 2 т. – М.: Мысль, 1991. Т. 2. - 503с.
40. ГРЭДИНАРУ, Н. Некоторые проблемы осуществления принципа разделения властей. – Ch.: ASEM, 2010. – 181с. ISBN: 978-9975-75-513-9. ГЕССЕН, В.М. О правовом государстве. В: *Правовое государство и народное голосование*. К реформе государственного строя России. - С.-Пб.: Изд. Н. Глаголева. 1906, №2. С.28-30.
41. ДЮГИ, Л. *Конституционное право. Общая теория государства*. / Пер. Краснокутский В., Сыромятников Б., Яценко А.; Предисл.: Дюги Л., Новгородцев П. - М.: Изд. Т-ва И.Д. Сытина, 1908. - 1000с.
42. КОКОШКИН, Ф.Ф. *Лекции по общему государственному праву* / Под ред. и с предисловием В.А. Томсинова. - М.: Зерцало, 2004. - 260с. ISBN: 5-8078-0106-7.
43. *Конституционное (государственное) право зарубежных стран в 2т.* / Отв. ред. Б.А. Страшун. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Бек, 1996.-757с. ISBN: 5-85639-123-3.
44. Конституция Республики Молдова от 29 июля 1994 года. Опубликовано в: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, № 1 от 12 августа 1994 года.

45. КОРКУНОВ, Н.М. *Русское государственное право: Пособие к лекциям* / Н.М. Коркунов. - 8-е изд., Т. 1- Введение и общая часть. - Санкт-Петербург: тип. М.М. Стасюлевича, 1914. - 402с.
46. КОСОВ, Р.В. Теория разделения властей: : учеб.пособие. гос. техн. ун-т. - Тамбов: Изд-во ТГТУ, 2005. - 80с. ISBN: 5-8265-0428-5.
47. КОСТАКИ, Г. Гражданское общество как элемент построения правовой государственности. В: *Гражданское общество Молдовы: проблемы и перспективы*: Междунар. науч.-практ. конф. Комрат: Furmanchevici I.I., 2011, С.152-158. ISBN: 978-9975-4190-1-7.
48. КОСТАКИ, Г. НОВРУЗОВ, В. *Демократические преобразования общества и власти в переходном периоде*. Кишинэу: Tipogr. Centrala, 2011. - 392с. ISBN: 978-9975-78-967-7.
49. КОВРЯКОВА, Е.В. Адогматический характер теории разделения властей. В: Журнал *Lex russica*. 2015. №5. С.65-74. ISSN: 1729-5920.
50. КРЕЦУ, В. *Конституция – правовая основа защиты прав человека и построения правового государства в Республике Молдова*. URL: // [http:// www.enu.kz](http://www.enu.kz) (дата обращения: 12.08.2017)
51. ЛАЙТЕР, А.В. Проблема реализации принципа разделения властей в условиях формирования правовой государственности в современной России. В: *Евразийский юридический журнал*. 2014. №11. С.96-99. ISSN: 2073-4506.
52. ЛОКК, Д. *Два трактата о правлении*. Соч.: в 3 т. Т. 3. - М.: Мысль, 1988. – 668с. ISBN: 5-244-00085-3.
53. Разделение властей: Учеб.пособие / Алехин А.П., Бережков А.Г., Кирсанова Н.В., Клименко В.В., и др.; Отв. ред.: Марченко М.Н.. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Изд-во МГУ, Юрайт-Издат., 2004. - 428с. ISBN: 5211044576.
54. МАЛЯРЧУК, О.А. Современные формы публичной власти и их влияние на содержание принципа разделения властей. *Интеллектус*, 2019, с. 182-187. ISSN: 1857-0496.
55. МАЛЯРЧУК, О. Теория разделения властей: от традиции классической концепции к актуальным проблемам современности. В: *Materialelor Conferinlei stiintifice cu participare internationala «Traditie și inovare in în cercetarea științifică»*, ediție a X-a. 08 octombrie 2021. (в печати).
56. МАЛЯРЧУК, О.А. Органы конституционного контроля в государственном механизме в свете разделения властей. В: *Актуальные проблемы публичного права: вопросы теории и практики*. Сборник материалов МНПК, Воронеж, 2019. Центральный филиал ФГБОУ ВО «Российский государственный университет правосудия». С.73-82.
57. МАЛЯРЧУК, О.А. Принцип разделения властей и система сдержек и противовесов как признаки правового государства. В: *Материалы МНПК «Яковлевские чтения. Государство и право: вопросы теории и практики*. 18-20 апреля 2019. С.190-195. ISBN: 978-9975-330-6-9.
58. МАЛЯРЧУК, О.А., КОПТИЛЕЦ В. Единство и разделение властей в странах Содружества Независимых Государств: общее и особенное. В: *Revista națională de drept*, № 7-9, 2018. С. 26-32. ISSN 1811-0770.
59. МАЛЯРЧУК, О.А. Этапы развития концепции разделения властей: теоретико-правовой аспект и значение для развития современного государства. В: *«Legea și viața»*. № 11, 2019. С. 55-58. ISSN 1810-309.
60. МИШИН, А.А. *Принцип разделения властей в Конституционном механизме США*. - М.: Наука, 1984. - 190с.

61. МИШИН, В. *Проблемы разделения властей в государстве в переходном периоде* (сравнительно-правовой анализ). Autoreferatultezeidedoctor îndrept. Chişinău, 2004. - 20с.
62. МОНТЕСКЬЕ, Ш.О *духе законов*. Избранные произведения. - М.: Госполитиздат, 1955.- 803с.
63. НИКОЛЕНКО, А.Э. Принципы разделения властей и единства государственной власти в конституционно-правовой доктрине и практике: автореф. дис. ... кандидата юридических наук: 12.00.02 - Санкт-Петербург, 2006.- 28с.
64. ОВЧИННИКОВ, В.А. Конституционный принцип разделения властей в современной России (Проблемы теории и практики): Дис. ... канд. юрид. наук. - СПб., 2002. - 215с.
65. ОКУНЬКОВ, Л.А. Правительство и Президент (в механизме государственной власти). В: *Журнал российского права*. - М.: Норма. 2001. № 2. - С.3-10.
66. ОСЕТРОВ, С.А. Разделение власти: испытание временем. В: Вестник СамГУ. 2014. № 11-1. С.155-163. ISSN: 2542-0445.
67. ОРИУ, М. *Основы публичного права*. - Москва: ИНФРА-М, 2013. – 572с. ISBN: 978-5-16-006118-4.
68. РАЙЛЯН, П. Роль и значение судебной власти в системе разделения властей. В: Закон и жизнь. 2010. №11.С.18-23.ISSN: 1810-3081.
69. РУССО, Ж.Ж. *Об общественном договоре или принципы политического права*. Трактаты / Пер. с фр. - М.: КАНОН-пресс, Кучково поле. 1998. - 416с.ISBN: 5-87533-113-5.
70. *Современные проблемы организации публичной власти / Отв. ред. С.А. Авакьян. Коллективная монография*. - М.: Юстицинформ М. 2014. – 596 с. ISBN: 978-5-7205-1260-6.
71. ЧЕБОТАРЕВ, Г.Н. Принцип разделения властей в государственном устройстве Российской Федерации - Тюмень: Изд-во Тюмен. гос. ун-та, 1997. - 217с. ISBN: 5-88081-054-2.
72. ЧИРКИН, В.Е. Президентская власть. В: *Государство и право*. М.: Наука, 2007. № 5. С.15-23.ISSN: 0132-0769.
73. ЧИРКИН, В.Е. Публичная власть в современном обществе. В: Конституционное и муниципальное право. 2013. № 4. с. 12-15. ISSN: 812-3767.
74. ЭНТИН, Л.М. *Разделение властей: опыт современных государств* - М.: Юрид. лит., 1995. – 174с. ISBN: 5-7260-0776-X.
75. ЭСМЕН, А. *Основные начала государственного права*, Т. II / пер. с франц. Н. Кончевской, под ред. и с предисл. М. М. Ковалевского. - М.: Изд. Солдатенкова, 1899. – 407с.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

1. MALEARCIUC, O. Ideile separării puterilor în lucrările lui D. Locke și S. Montesquieu. În: Revista Națională de Drept, 2019, № 10-1, p. 97-101. ISSN 1811-0770.
2. MALYARCHUK, O. The head of state «neutral» power: conceptual basis. In: «Development Through Research and Innovation – 2021», international scientific conference (2; 2021; Chisinau). August 27th, Chisinau, Republic of Moldova: – Chișinău: ASEM, 2021. – P. 147-150. ISBN 978-9975-155-54-0 (PDF).
3. МАЛЯРЧУК, О.А., КОПТИЛЕЦ В. Единство и разделение властей в странах Содружества Независимых Государств: общее и особенное. В: Revista națională de drept, № 7-9, 2018. С. 26-32. ISSN 1811-0770.
4. МАЛЯРЧУК, О.А. Этапы развития концепции разделения властей: теоретико-правовой аспект и значение для развития современного государства. В: «Legea și viața». № 11, 2019. С. 55-58. ISSN 1810-309.
5. МАЛЯРЧУК, О.А. Современные формы публичной власти и их влияние на содержание принципа разделения властей. Интеллектус, 2019, с. 182-187. ISSN: 1857-0496.
6. МАЛЯРЧУК, О.А. Избирательные органы в государственном механизме в свете разделения властей. В: *Материалы МНПК «Яковлевские чтения. Современное государство и право. Взаимодействие науки, нормотворчества и практики»*. 18-20 апреля 2018. С.122-127. ISBN: 978-9975-330-6-9.
7. МАЛЯРЧУК, О.А. Принцип разделения властей и система сдержек и противовесов как признаки правового государства. В: *Материалы МНПК «Яковлевские чтения. Государство и право: вопросы теории и практики»*. 18-20 апреля 2019. С.190-195. ISBN: 978-9975-330-6-9.
8. МАЛЯРЧУК, О.А. Органы конституционного контроля в государственном механизме в свете разделения властей. В: *Актуальные проблемы публичного права: вопросы теории и практики*. Сборник материалов МНПК, Воронеж, 2019. Центральный филиал ФГБОУ ВО «Российский государственный университет правосудия». С.73-82.
9. МАЛЯРЧУК, О.А. Местное самоуправление в системе разделения властей. В: *Экономические, политические и правовые аспекты развития общества в современных условиях: Материалы VII Международной научно-практической конференции* С.364-369. ISBN 978-9975-3253-8-7.
10. МАЛЯРЧУК, О. Теория разделения властей: от традиции классической концепции к актуальным проблемам современности. В: In: *Tradiție și inovare în cercetarea științifică*. Ediția 10, Vol. II, 8 octombrie 2021, Bălți. Bălți: Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, 2021, pp. 252-257. ISBN 978-9975-50-270-2.

ADNOTAREA (în română, rusă și engleză)

ADNOTARE

Malearciuc Oxana. «Principiul separării puterilor: evoluție și stare actuală». Teză pentru obținerea titlului științific de doctor în drept. Specialitatea: 551.01 - Teoria generală a statului și a dreptului, 2022.

Structura tezei: introducere, 3 capitole, concluzii, bibliografie din 328 surse, 176 de pagini de text.

Cuvinte-cheie: separarea puterilor, concept, teorie, ramuri ale puterii, puterea legislativă, puterea executivă, puterea judecătorească, echilibrul puterilor, «verificări și balanțe», puterea «neutră».

Domeniul de studiu: Drept public. 551.01. Teoria generală a statului și a dreptului.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul lucrării: analiza complexă a problemelor de formare și dezvoltare a conceptului de separare a puterilor în temeiul principiilor teoretice, practicii de interacțiune a organelor puterii de stat în prezent în vederea transformării teoriei date într-un principiu fundamental și esențial al unui stat de drept democratic modern, precum și perfecționarea legislației Republicii Moldova cu privire la organizarea mecanismului de stat și a organelor puterii publice.

Obiectivele studiului: a analiza premisele istorice de formare a principiului separării puterilor; a cerceta particularitățile de dezvoltare a principiului separării puterilor în știința juridică în diferite etape, a identifica tendințele actuale în dezvoltarea acestuia; a dezvălui conținutul conceptual al principiului separării puterilor; a dezvălui intercondiționarea principiului separării puterilor de stat și a esenței statului de drept democratic; a identifica trăsăturile de fond ale realizării separației puterilor, specifice diferitelor modele de organizare a interacțiunii instituțiilor juridice de stat; a evalua potențialul principiului separării puterilor în asigurarea raționalității administrației de stat în statele moderne.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării este deteminată de faptul că se realizează studiul complex și interpretarea principiului separării puterilor din punct de vedere retrospectiv, cât și din punct de vedere actual, în condițiile statului modern. Caracterul novator al lucrării este determinat de recomandările formulate, ca rezultat al investigațiilor, orientate spre înlăturarea lacunelor existente în cadrul normativ national, fiind oferite soluții reale de îmbunătățiri și propuneri de lege ferenda. Este subliniată necesitatea depășirii situației respective prin analiza ei critică și sunt relevate direcții ale implementării eficiente a principiului separației puterii în statele respective (organizarea referendumurilor; consolidarea rolului Curții Constituționale; ralierea principiilor și normelor dreptului național la cele ale dreptului internațional, european; consolidarea instituției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului ș.a.)

Problema științifică importantă soluționată. Problema științifică soluționată constă în abordarea complexă a principiului separației puterii și accentuarea potențialului funcțional (juridic și organizatoric) al acestuia în calitate de garant al asigurării esenței și durabilității unui stat de drept democratic.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării constă în faptul că cercetările, constatările din conținut dezvoltă și completează acele compartimente ale teoriei și istoriei statului și dreptului, dedicate studierii principiului separării puterilor, aducând un surplus informațional și analitic. Concluziile generale și recomandările formulate în rezultatul investigațiilor pot fi un suport solid pentru perfecționarea cadrului legislativ și de reglementare al Republicii Moldova și al altor țări cu democrații tinere.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele activității științifice, cu referire la aspecte importante ale cercetării au fost prezentate la multiple conferințe internaționale, elaborate și publicate articole în reviste științifice, ceea ce a contribuit la îmbogățirea bazelor teoretice ale teoriei separării puterilor din spațiul științific național. Rezultatele cercetării sunt utilizate în predarea teoriei statului și dreptului și a altor discipline juridice.

АННОТАЦИЯ

Малярчук Оксана. Диссертация на соискание ученой степени доктора права. Специальность: 551.01 - Теория государства и права, 2022.

Структура диссертации: введение, 3 главы, заключение, библиография из 328 источников, 176 страниц текста работы.

Ключевые слова: разделение властей, концепция, теория, ветви власти, законодательная власть, исполнительная власть, судебная власть, баланс властей, «сдержки и противовесы», «нейтральная» власть.

Область исследования: Публичное право. 551.01. Общая теория государства и права.

Цель и задачи диссертации. Цель работы заключается в комплексном исследовании вопросов возникновения и эволюции концепции разделения властей на основе глубокого анализа выработанных наукой доктринальных позиций, а также фактического взаимодействия органов государственной власти современных государств и трансформации данной идеи в форму основополагающего и краеугольного принципа современного демократического правового государства, формулирования предложений по дальнейшему совершенствованию законодательства РМ по вопросу организации государственного механизма и органов публичной власти.

Задачи исследования: определить состояние научной разработанности принципа разделения властей, проанализировать и оценить вклад разных авторов в концепцию разделения властей; на основе авторских подходов, выявить предпосылки для формирования цельной системы признаков разделения властей; проследить трансформации идей о разделении властей; вычленить основные этапы развития принципа разделения властей; рассмотреть особенности практического воплощения принципа разделения власти в Республике Молдова; оценить возможность принципа разделения государственной власти в обеспечении рациональности государственного управления.

Новизна и научная оригинальность: предпринята попытка комплексного исследования трактовок принципа разделения властей, как в исторической ретроспективе, так и в условиях современного государства. Инновационные элементы определяются рекомендациями, сформулированными для устранения существующих пробелов в национальной нормативной базе. Подчеркивается необходимость преодоления соответствующей ситуации путем ее критического анализа, и выявляются направления эффективной реализации принципа разделения властей в соответствующих государствах (организация референдумов, усиление роли Конституционного Суда и др.).

Решенная важная научная проблема заключается в комплексном подходе к раскрытию юридико-организационного потенциала принципа разделения государственной власти, выступающего в известной мере гарантом обеспечения сущности и устойчивости демократического правового государства.

Теоретическая значимость и прикладная ценность работы заключается в том, что сформулированные в ней положения развивают и дополняют те разделы теории и истории государства и права, которые посвящены изучению исследуемого принципа разделения властей. Общие выводы и предложения могут быть использованы для совершенствования законодательной и нормативно-правовой базы РМ и других стран молодых демократий.

Внедрение научных результатов. Результаты были представлены на нескольких международных конференциях и опубликованы в научных журналах, что способствовало обогащению основ теории разделения властей. По теме диссертации был опубликован ряд научных статей. Результаты диссертации используются при преподавании теории государства и права и отраслевых дисциплин.

ABSTRACT

on PhD thesis of juridical science, specialty: 551.01 – General theory of state and law, title: «The principle of division of authorities: development and present state », author Oksana Maliarchuk, Chisinau, 2022.

Thesis structure: introduction, three chapters, conclusion, bibliography from 328 sources, 176 pages of work text.

Keywords: separation of powers, concept, theory, branches of power, legislative power, executive power, judicial power, balance of powers, «checks and balances», «neutral» power.

Field of study: General theory of state and law.

The purpose of the work: a comprehensive study of the problems of the formation and development of the concept of separation of powers on the basis of an analysis of theoretical principles, the actual practice of interaction between state authorities of modern states and the transformation of this idea in the form of a fundamental and cornerstone principle of a modern democratic legal state.

Objectives of the study: to analyze the historical background of the formation of the principle of separation of powers; to investigate the development of the principle of the separation of powers in legal science at different stages, to identify current trends in its development; reveal the conceptual content of the principle of separation of powers; to reveal the interdependence of the principle of separation of state power and the essence of democratic legal statehood; identify the substantive features of its implementation inherent in various models of the organization of interaction of state-legal institutions; to assess the possibility of the principle of separation of state power in ensuring the rationality of public administration in modern states.

The scientific novelty of the work is expressed in the fact that it contains an attempt to comprehensively study the interpretations of the principle of separation of powers both in historical retrospective and in the conditions of the modern state. The need to overcome the respective situation is emphasized through its critical analysis and directions for the effective implementation of the principle of separation of powers in the respective states are revealed (organization of referendums; strengthening the role of the Constitutional Court; aligning the principles and norms of national law with those of international and European law; strengthening the institution of rights and fundamental human freedoms, etc.)

The solved scientific problem lies in a comprehensive approach to unlocking the legal and organizational potential of the principle of separation of state power, which to a certain extent guarantees the essence and stability of a democratic state of law.

The theoretical and practical significance of the work lies in the fact that the provisions formulated in it develop and supplement those sections of the theory and history of state and law that are devoted to the study of the principle of separation of powers under study. The general conclusions and suggestions formulated as the results of the study can be used to improve the legislative and regulatory framework of the Republic of Moldova and other countries of young democracies.

The introduction of scientific results. The results of scientific activity on various aspects of the topic of this dissertation research were presented at several international conferences and published in scientific journals, which contributed to the enrichment of the theoretical foundations of the theory of separation of powers. A number of scientific articles have been published on the topic of the dissertation.

MALEARCIUC OXANA

PRINCIPIUL SEPARAȚIEI PUTERILOR: EVOLUȚIE ȘI STARE ACTUALĂ

551.01 – TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar:

Formatul hârtiei: 60x84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Tirajul _50_ ex.

Coli de tipar: Comanda nr.
